

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 1 מתוך 16 דפים	הנושא: נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
בתוקף מ: 01/06/2017	
הנדון: נהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי

רשימת עדכונים :

תאריך	שם המעדכן	תיאור העדכון	הסעיף	מהדורה

אושר על-ידי: ראש האגף לבריאות הנפש: ד"ר טל ברגמן לוי חתימה:	נערך על-ידי: ענת שליו, חיה ישראל, אילנה אהרונוביץ.
--	--

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 2 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

תוכן עניינים

3.....	נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	1.
3.....	כללי	2.
3.....	מטרה	3.
3.....	מסמכים ישימים	4.
4.....	הגדרות	5.
4.....	אחריות וסמכות	6.
4.....	שיטה	7.
6.....	רישום ותיעוד	7.....
7.....	אלמנטים מדידים עליהם מבוסס הנוהל (סעיפים 4.1.2, 6.4.1.1, 6.3)	7.....
7.....	בהתאמה לנוהל JCI זכויות המטופל ומשפחתו (PFR 5.3)	8.....
8.....	אלמנטים מדידים עליהם מבוסס הנוהל (סעיפים 6.4.3.3, 6.4.3.5)	8.....
8.....	בהתאמה לנוהל JCI הדרכת המטופל ובני משפחתו (PFE 2)	9.....
9.....	אלמנטים מדידים עליהם מבוסס הנוהל (סעיף 6.5)	9.....
9.....	בהתאמה לנוהל JCI הדרכת המטופל ובני משפחתו (PFE4)	

רשימת נספחים :

שם הנספח	מספר נספח
<u>דף מידע ושעות קבלה והתקשרות במחלקות במרכזי ברה"נ</u>	א
<u>דף מידע ושעות קבלה והתקשרות של מרכזי משפחות במרכזי ברה"נ</u>	ב
<u>דף מידע של מרכז הסיוע למשפחות במערך השיקום</u>	ג
<u>הנחיות מקצועיות להפעלת יחידת משפחות ופרוטוקול לעבודת צוות מחלקות עם משפחות באשפוז</u>	ד

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 3 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי

1. כללי

המשפחה המעוניינת להיות מעורבת ושותפה במהלך הרצף הטיפולי מהווה חלק חשוב מתהליך הטיפול והשיקום של המטופל בקהילה ובאשפוז ולרוב הדבר גם תואם את רצון המטופל. למשפחה במצבים אלה יכול להיות מקום משמעותי בתהליכי ניהול המחלה והחלמת המטופל, יש לקיים עימם קשרי גומלין קבועים ושיתופיים להעברת מידע וידע, וקדום מעורבות ושיתופיות לטובת שיפור מצבו הרפואי של קרובם.

מכאן, מעורבות המשפחה בשלבי הקבלה, האשפוז, והשחרור ובטיפול מרפאתי מהווה חלק חשוב ביותר בטיפול. לפיכך, קיימת חשיבות רבה להתאמה ולהנגשה של השירותים השונים עבור המשפחה על מנת לסייע בהתמודדות המורכבת ולייעל את השירות.

לחילופין, גם בני המשפחה מושפעים ומתמודדים עם השלכות מחלת קרובם, ולעיתים נדרשים ליעוץ ותמיכה עבור עצמם.

שירות ממוקד מטופל ומשפחתו יסייעו לשיפור חווית הטיפול במערך האשפוז ויקדם החלמה משפחתית. בנוסף, ברור כי קיום חיים משפחתיים מיטביים בתחום האינטימיות, הזוגיות, וההורות הינם מקדמי החלמה, יש לשאוף לסייע למטופל ולמשפחתו גם בתחומים אלה.

לאור ההבנה כי מודלים לליווי משפחות מבוססי ראיות הינן תחום ידע ייחודי המצטבר ומתפתח והדורש הכשרה ייעודית, גם הכשרת והדרכת אנשי צוות בנוגע למשפחות הינה הכרחית.

ייחודו של נוהל זה הינו בהתייחסותו הממוקדת לאפיונים של שלבי המפגש העיקריים עם המשפחה, מפגשים עם הצוות המטפל באופן ישיר במטופל ומפגשים שיכולים להיות עם אנשי צוות ייעודיים לקשר עם משפחות, והיישומים הנגזרים מהם.

יובהר, כי עירוב המשפחה בהליך הטיפול באדם המטופל ובעיקר מסירת מידע לבני המשפחה אודות הטיפול, יעשה לפי שיקול דעת רפואי ורק ככל שהמטופל עצמו לא הביע התנגדותו לדבר, אלא אם קיימת אסמכתא חוקית מתאימה אחרת לדבר, ככל שקיימת בנסיבות העניין.

2. מטרה

להנחות הצוותים הרב מקצועיים במרכזים לבריאות הנפש, ובחטיבות הפסיכיאטריות בבתי החולים הכלליים על אופן שיתוף המשפחה בתהליך הטיפול.

3. מסמכים ישימים

- 3.1. חוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991.
- 3.2. חוק זכויות החולה התשנ"ו-1996.
- 3.3. חוק שיקום נכי נפש בקהילה, התש"ס-2001.
- 3.4. פקודת בריאות העם הת"ש-1940.
- 3.5. תקנות לטיפול בחולה נפש התשנ"ב-1992.
- 3.6. חוזר מנכ"ל מס' 7/11 "התאמה והנגשה תרבותית ולשונית במערכת הבריאות".
- 3.7. נוהל הבטחת רצף טיפול 2016.
- 3.8. נוהל שחרור מטופל מאשפוז פסיכיאטרי 2016.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 4 מתוך 16 דפים	הנושא: נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
בתוקף מ: 01/06/2017	
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

4. הגדרות

- 4.1 מנהל- מנהל/ת מרכז רפואי /מנהל בית חולים פסיכיאטרי, מנהל/ת מחלקה או יחידת אשפוז פסיכיאטרית בבית חולים כללי או בבית חולים פסיכיאטרי.
- 4.2 מלר"ד- מחלקה לרפואה דחופה.
- 4.3 טיפול – טיפול רפואי, טיפול סוציאלי או פסיכו-סוציאלי, לרבות פעולות אבחון רפואי, טיפול רפואי מונע, טיפול פסיכולוגי או טיפול סיעודי או ריפוי בעיסוק.
- 4.4 צוות רב מקצועי-רופא/ה פסיכיאטר/ית /מתמחה/ אח/ות/ עובד/ת סוציאלי/ פסיכולוג/ית/ מרפאה בעיסוק, וכן כל בעל מקצוע שהכיר בו המנהל הכללי, בהודעה ברשומות, כמטפלת בשירותי הבריאות, במלר"ד ובמחלקות האשפוז.
- 4.5 מטופל /ת- כל המבקש/ת ו/או המקבל/ת טיפול במרפאה או בבית חולים.
- 4.6 התערבות משפחתית - מודל טיפולי ייעודי לצורך ליווי, ייעוץ, מתן מידע ותמיכה המותאם לצרכים של בני משפחותיהם של מתמודדים עם מחלת נפש/ הפרעה נפשית (מית"ל).
- 4.7 מרכז משפחות- מרכז המספק מענה למשפחות המטופלים וצוותים בתחום ידע משפחות. צוות ייעודי זה אמון על קדום תהליכי ליווי, תמיכה ומעורבות משפחות, ומסייע בהכשרת הצוותים בנושא זה.
- 4.8 רכזת מרכז משפחות- אחראית להפעלת מרכז משפחות אשר עברה הכשרה בליווי והתערבות עם משפחות לפי מודל מותאם (מית"ל).
- 4.9 קרוב משפחה – בן זוג, הורה, צאצא, אח, אחות, סב, סבה, מאמץ ומאומץ, ואחר משמעותי עבור המטופל.

5. אחריות וסמכות

- 5.1 האחריות לעדכון הנוהל הינה של ראש האגף לבריאות הנפש או מי מטעמו.
- 5.2 האחריות ליישום נוהל זה חלה על מנהל בית החולים או מי מטעמו.
- 5.3 באחריות מנהל השירות הסוציאלי או מי מטעמו להקים ולהפעיל את מרכז המשפחות.

6. שיטה

- 6.1 רכזת מרכז משפחות תפקח ותבקר על הפעלת מערך כוללני בבית החולים לליווי ומעורבות משפחות במהלך האשפוז, ותהיה אחראית לפיתוח והנגשת שירותים נוספים לטובת המשפחות.
- 6.2 רכזת מרכז משפחות תכשיר צוות ייעודי המתמחה בתחום הידע הנדרש של תהליכי ליווי, תמיכה ומעורבות משפחות
- 6.3 התערבות משפחתית תכלול בניית תכנית ליווי למשפחה (בשיתוף צוות ומשפחה) הכוללת: עדכון, הדרכה, תמיכה למשפחה ובניית שותפות לטובת המטופל. כמו גם תכנית הטיפול תכלול את תדירות המפגשים, משתתפים ומוקדים מרכזיים לליווי המשפחה.
- 6.4 ליווי והתערבות עם משפחות יתבצע בתוך מחלקות האשפוז על ידי צוות רב מקצועי מתוך המחלקה, והן ע"י צוות ייעודי ממרכז משפחות, בתיאום מלא ועבודה משותפת לפי צרכי המשפחות.

6.5. צוות רב-מקצועי :

- 6.5.1. יעבור הכשרה והדרכה ייעודית בגוף הידע המוכר כיום לעבודה עם משפחה במהלך אשפוז.
- 6.5.2. ישתף את בני המשפחה בשלבי הטיפול השונים, תוך הקפדה על זכויות המטופל ורצונותיו ומתוך מודעות למצב בו המשפחה נמצאת.
- 6.5.3. יציע לבני המשפחה לקבל הדרכה ראשונית במרכז המשפחות.
- 6.5.4. יתאים את תכני ההתערבות ואופייה בכל אחד משלבי הסיוע בהתאם למאפייני המסגרת ולצרכי המשפחה.
- 6.5.5. יקיים תקשורת מותאמת שפתית ותרבותית עם בני המשפחה.
- 6.5.6. יידע כל משפחה על מרכזי הסיוע בתוך המרכז ומחוצה לו ועל אפשרויות התמיכה במשפחה (נספחים ב', ג').

6.6. התערבות המשפחתית ע"י צוות רב מקצועי
6.6.1. התערבות משפחתית במלר"ד

- 6.6.1.1. צוות רב מקצועי יברר עם נבדק שהגיע בגפו ומצבו הנפשי מאפשר זאת, את מי מבני משפחתו יש ליידע בדבר מצבו ויתעד זאת ברשומה הרפואית.
- 6.6.1.2. במידה שהנבדק מלווה בבני המשפחה תתקיים שיחה עם בני המשפחה, הכוללת קבלת מידע ראשוני מהמשפחה. יש להסביר למשפחה על האפשרויות והמסקנות אליהן הגיע הבודק.
- 6.6.1.3. במידה שהוחלט על אשפוז, יש לעדכן את המשפחה על דרכי התקשורת והגעה למחלקה.
- 6.6.1.4. במידה שהוחלט לשחרר את המטופל מהמלר"ד משפחתו תקבל דף מידע של מרכזי הסיוע והייעוץ למשפחות בקהילה (נספח ג').

6.6.2. התערבות משפחתית בקבלה למחלקה :

- 6.6.2.1. עם קבלת מטופל למחלקה יש להמשיך את הקשר עם קרובי המשפחה. במידה שהמטופל הגיע למלר"ד בגפו ומסרב למסור פרטי בן משפחה, יש להמשיך לנסות לברר עמו פרטים אלו ולקבל את הסכמתו ליצירת הקשר עימם.
- 6.6.2.2. במידה שבן משפחה לא נוכח בקבלה, יש לעדכן טלפונית תוך 24 שעות בידיעת המטופל (נספח א'). צוות רב מקצועי יתעד זאת ברשומה רפואית לא יאוחר מ 24 שעות.
- 6.6.2.3. במידה שבן משפחה נכח בקבלה, יש לעדכן שוב טלפונית/או במפגש ייזום, תוך 72 שעות ממועד הקבלה למחלקה. העדכון יכלול את מצב המטופל וזמני מפגש עם הצוות.

6.6.3. ההתערבות המשפחתית במהלך האשפוז

- 6.6.3.1. מנהל המחלקה או מי מטעמו, יקבע איש צוות רב מקצועי אשר יסייע בתיאום מפגש עם המשפחה והיווה איש קשר עבורם במחלקה. איש הצוות יציע ויסייע בתיאום מפגש לצורך ליווי ותמיכה ע"י צוות מרכז משפחות (נספח ב').
- 6.6.3.2. המפגש עם המשפחה, יתקיים תוך 5 ימים ממועד הקבלה לאשפוז (נספח ד').
- 6.6.3.3. שיחות עם המשפחה ייערכו בפרטיות ויכולות להתקיים גם ללא נוכחות המטופל, אך יתועדו ברשומה של המטופל.
- 6.6.3.4. בכל שיחה יש להציג את הנוכחים בשמותיהם המלאים ובתפקידיהם וכן להציג את בני המשפחה בשמותיהם המלאים.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 6 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

6.6.3.5. בכל שיחה עם המשפחה, איש צוות רב מקצועי יציע למשפחה פנייה למרכז משפחות ובהתאם לרצונה יתאם מפגש זה. כל מפגש משפחה עם צוות מרכז משפחות במהלך האשפוז יהיה בתיאום ובידיעת איש צוות רב מקצועי במחלקה ויתועד ברשומה של המטופל.

6.6.4. ההתערבות המשפחתית במהלך אשפוז לקראת שחרור

6.6.4.1. לקראת שחרור המטופל מהמחלקה יתקיים מפגש עם משפחתו שמטרתו הכנת המשפחה לקראת השחרור. במפגש זה יש לסכם את מהלך האשפוז, לפרט את תכנית השחרור, להדריך את המשפחה בזיהוי סימני החרפה ולהעביר המלצות להתנהלות עתידית.

6.6.4.2. המשפחה תקבל דפי הסבר על המשך טיפול מרפאתי ומידע על מסגרות השיקום והתמך בקהילה העומדות לרשותן (נספח ג').

6.6.4.3. למשפחה יוצע המשך ליווי ותמיכה גם עבורם כחלק מהטיפול במטופל, ויועברו דפי מידע על מרכזי התמיכה המשפחתיים במרכזים לבריאות הנפש ובמערך השיקום (נספחים ב', ג').

7. רישום ותיעוד

7.1. ראש שירותי בריאות הנפש ו/או מנהל המחלקה לעבודה סוציאלית בברה"נ, יספקו שירותי מידע זמינים ונגישים ברמה ארצית ולהפצה יזומה של מידע למשפחות, לרבות מידע על מרכזי המשפחות העומדים לרשותן (נספחים ב', ג').

7.2. ראש שירותי ברה"נ או מי מטעמו יעביר אחת לשנה רשימה מסודרת ללשכות פסיכיאטרים מחוזיים היכן קיימים מרכזי המשפחות העומדים לרשות המשפחות בקהילה ובאשפוז, ואלו יועברו לרשות הציבור במחוזות.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 7 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

אלמנטים מדידים עליהם מבוסס הנוהל (סעיפים 6.3,6.4.1.1,6.4.1.2)

בהתאמה לנוהל JCI זכויות המטופל ומשפחתו (PFR 5.3)

- בית החולים תומך בהשתתפות המטופל ובני משפחתו בתהליכי הטיפול ומעודד אותה המטופלים מדווחים על אלמנטים א-ח בכוונה בהתאם למידת הרלבנטיות למצבם ולטיפול המתוכנן.
  - א. מצב המטופל.
  - ב. הטיפול (ים) המוצע(ים).
  - ג. שם נותן הטיפול.
  - ד. היתרונות והחסרונות האפשריים.
  - ה. החלופות האפשריות.
  - ו. סיכויי הצלחה.
  - ז. בעיות אפשריות הקשורות להחלמה.
  - ח. תוצאות אפשריות של העדר טיפול.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 8 מתוך 16 דפים	הנושא: נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
בתוקף מ: 01/06/2017	
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

אלמנטים מדידים עליהם מבוסס הנוהל (סעיפים 6.6.3.3, 6.6.3.5)

בהתאמה לנוהל JCI הדרכת המטופל ובני משפחתו (PFE2)

- צרכי ההדרכה של המטופל ובני משפחתו מוערכים.
- ממצאי הערכת צרכי ההדרכה מתועדים ברשומת המטופל.
- הדרכת המטופל ובני משפחתו על ידי כל חברי הצוות מתועדת באופן אחיד.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 9 מתוך 16 דפים	
בתוקף מ: 01/06/2017	הנושא: נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

אלמנטים מדידים עליהם מבוסס הנוהל (סעיף 6.5)

בהתאמה לנוהל JCI הדרכת המטופל ובני משפחתו (PFE4)

- במידת הצורך הדרכת המטופל ובני משפחתו מועברת באופן שיתופי.
- לגורמים המעבירים את ההדרכה יש את הידע הנדרש בנושא כדי לעשות זאת.
- לגורמים המעבירים את ההדרכה יש את מיומנויות התקשורת לעשות זאת.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 10 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

נספח א' דף מידע ושעות קבלה והתקשרות במחלקות במרכזי ברה"נ

מטופל ומשפחה יקרה

למחלקה מתקבלים מטופלים המתמודדים עם הפרעות נפשיות ומשברים לצורך אבחון, טיפול וליווי, לצורך ייצוב המצב הנפשי, לשיקום ולתפקוד בבית, במשפחה ובקהילה. צוות המחלקה מורכב מאנשי מקצוע מתחומים שונים האחראים על מרכיבי הטיפול התרופתיים, הפסיכולוגים, הסוציאליים והשיקומיים, הרופאים, אחיות ואחים, מטפלות, עו"ס, מרפאה בעיסוק ומזכירה, כולם מעוניינים לעזור ולהביא להחלמתו של המטופל.

צוות המחלקה ודרכי התקשרות:

מנהל מחלקה
ס. מנהל מחלקה
אחראי סיעוד
ס. אחראי סיעוד
עו"ס
פסיכולוג
מרפאה בעיסוק

מזכירת המחלקה: טלפון פקס

שעות ביקור:

כל יום בין השעות 15:30-20:30
בסופי שבוע וחגים 10.00-20.00

אנא הקפידו על שעות הביקור, הגעה בשעות הבוקר למפגשים עם המטפלים הינה ע"פ תיאום מראש. עפ"י מצבו של מטופל, חלק מהביקורים יערכו בתוך כותלי המחלקה בלבד ואם המצב יאפשר זאת, ניתן לטייל גם מחוץ לכותלי המחלקה, בתוך שטח בית החולים בלבד.

דברי מזון

ניתן להביא למטופלים פירות, שתייה קלה וחמה. (אין להביא מכלי זכוכית וכמובן לא שתייה חריפה). באשר לדברי מזון, אנו מעדיפים לאחסן אותם במקרר ומסומנים עם שם המטופל, הדבר ימנע הישג יד למטופלים אחרים שהמאכלים עלולים להזיק להם. בנוסף לכך, אנו מבקשים מכם שלא לכבד מטופלים ללא אישור איש צוות, שוב מאותה סיבה, למנוע סיבוכים בריאותיים.

ציוד

יש אפשרות להביא בגדים אישיים למטופל. אנו נחליף אותם לפי הצורך ובמשך כל היום על מנת לשמור על היגיינה. ברוב המקרים עדיף שאנו נספק את הבגדים על מנת להפחית את הסיכוי שבגדים אישיים ילכו לאיבוד. אנו מבקשים מבני המשפחה לדאוג להביא נעלי בית נוחות.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 11 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

בטיחות ופרטיות במחלקה

אנו מבקשים בכל לשון של בקשה, להימנע מלהביא למחלקה חפצים העלולים לסכן מטופלים כגון: סכינים, חפצים חדים, כלי זכוכית, כמו כן לא רצוי להביא חפצי ערך משום שאין אנו יכולים להיות אחראים עליהם. דברי ערך אשר יגיעו יחד עם המטופל ישמרו בכספת בית החולים, כאן.

עדכון על מצבו של המטופל:

ידוע לנו כי שיתוף פעולה בין צוות המחלקה למטופל ומשפחתו תורם להסתגלות טובה של המטופל למחלקה ובהמשך עם שחרורו, תמיכת המשפחה ומעורבותה תסייע בתהליך השיקום וההחלמה. חשוב לנו לשוחח ולקבל מידע רלבנטי ולהיות עמכם בקשר שוטף לפי הצורך. לשם כך, נבקשכם לתאם באופן טלפוני פגישה מראש.

טל' המחלקה:

במחלקתנו ישנו טלפון לצורך קבלת שיחות נכנסות עבור המטופלים:

מידע כללי על האשפוז:

חלק מהטיפול כולל, קיום סדר יום קבוע אשר במהלכו החולה מקבל 3 ארוחות עיקריות ו-2 ארוחות ביניים. בשעות הבקר ואחה"צ מתקיימות – בנוסף לבדיקות – פעילויות שונות כמו, ריפוי בעיסוק, קבוצות טיפוליות וכו'. רוב המטופלים במחלקה מקבלים תרופות שונות אשר מטרתן לשפר את המצב הנפשי והגופני כאחד, יחד עם זאת, לעיתים ישנן תופעות לוואי ואנו משתדלים לטפל בהן. לעיתים ישנם מטופלים במצב העלול לסכן את המטופל עצמו ואף את סביבתו. במקרים אלו אנו מטפלים ע"י תרופות הרגעה ובמקרים קיצוניים (מחוסר ברירה) אנו נאלצים לבודד את החולה ולהגבילו באופן פיזי, כל זאת עפ"י נהלים שנקבעו בחוק לחולי נפש.

אנו מקווים שמידע זה יסייע בידכם להבין את הנעשה במחלקות וזאת בתקווה שנוכל במשותף לעזור לקרובי משפחותיכם.

תחבורה

בכבוד רב,
צוות המחלקה

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 12 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

נספח ב' דף מידע ושעות קבלה והתקשרות של מרכזי משפחות במרכזי ברה"נ

מית"ל נוסד מתוך תפיסה כי למשפחה יש תפקיד וחשיבות רבה בהתמודדות עם בן משפחה המתמודד עם קושי או מחלה נפשי, תוך הבנה כי כל בני המשפחה, המושפעים מהמחלה, זקוקים לסיוע ויעוץ ותמיכה עבור עצמם.

מטרת מית"ל הינה ללוות, לתמוך ולתת כלים שיסייעו לבני המשפחה להתמודד טוב יותר עם הטיפול בבן המשפחה, בין אם במהלך אשפוז ובין אם בקהילה. צוות המרכז מיומן ומנוסה, הן בפסיכיאטריה והן בעבודה עם משפחות ובמציאת איזון ראוי בין הטיפול בבן המשפחה המתמודד, לבין המשך חיים מתפקדים לשאר בני המשפחה, וסיוע בתיווך מול גורמי הטיפול ואנשי הצוות ביחידות השונות.

מית"ל מעניק סל שירותים המותאם לצרכיו של כל פונה, הכולל; קבוצות ייעוץ ותמיכה, סדנאות שונות ומגוונות, כנסים, התערבות ברמה הפרטנית, מיצוי זכויות, תיווך ותיאום, הדרכות לצוותים רב-מקצועיים ופיתוח נוהל עבודה עם משפחות במערך האשפוז בבתי החולים, טיפוח פורום משפחות פעילות, הפצת ידע על זכויות ואפשרויות שיקום, הכשרות לסטודנטים, פיתוח והרצה של תכניות ייחודיות, קידום גוף הידע על ידי ליווי מחקרי של התערבויות ומענים ייחודיים למשפחות.

מרכזי תמיכה וייעוץ למשפחות במרכזים לבריאות הנפש בפריסה ארצית:

- **מרכז משפחות מזור** - דוכיפת 2, 04-9559640, michalf@mazor.health.gov.il
- **מרכז משפחות שער מנשה** - שער מנשה, 04-6178888, orit@sm.health.gov.il
- **מרכז משפחה שבלב לב השרון** - השיבולים 34 צור משה, 09-8981241, smelamed@lev-hasharon.co.il
- **מית"ל שלוותה** - עליית הנוער 13 הוד השרון, 09-7478668, yaelkil@clalit.org.il
- **מית"ל אברבנאל** - קק"ל 15 בת ים, 03-5552733, meital.abr@abr.health.gov.il
- **מית"ל גהה** - הלסינקי 1 פ"ת, 03-9258374, contactus@clalit.org.il
- **מית"ל באר יעקב-נס ציונה** - דרך חיים 1 נס ציונה, 08-9258339, meital@beerness.health.gov.il
- **מית"ל המרכז הירושלמי המאוחד** - גבעת שאול ב' ירושלים, 02-6551466, 050-6253783
- **מית"ל הנגב** - הצדיק מירושלים 2 ב"ש, 08-6401515/6, meital.center@pbsh.health.gov.il

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 13 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

נספח ג' דף מידע של מרכז הסיוע למשפחות במערך השיקום

בני משפחה (הורים, אחים, ילדים) של אנשים עם פגיעה נפשית מתמודדים עם קשיים תפקודיים ורגשיים. התמודדות המשפחה עם משימות של חיפוש העזרה המתאימה עבור בן המשפחה, תמיכה וליווי משפחתי, שילוב במשפחה, תקשורת בינאישית ועוד משפיעות באופן ישיר על הבריאות הנפשית והפיזית של בני המשפחה. על מנת להקל על בני המשפחה הוקמו מרכזי ייעוץ למשפחות הפזורים ברחבי הארץ. השירות במרכזי הייעוץ כולל מתן מידע ותמיכה באמצעות ייעוץ פרטני וקבוצתי, הרצאות וסדנאות.

כמו כן צוות המרכז מסייע לבני המשפחה בתיווך לגורמים הטיפוליים והשיקומיים הרלבנטיים לבן המשפחה המתמודד. המרכזים נותנים שירות למגזרי אוכלוסייה שונים, לרבות מגזר חרדי, מגזר ערבי, דוברי רוסית ואמהרית.

מרכז ייעוץ למשפחות בקהילה

- **חיפה** - חסן שוקרי 8, 04-8642644, milamhaifa@enosh.org.il
- **כרמיאל** - החרושת 5, 04-6882898, milamca@enosh.org.il
- **כפר קרע** - פאטמה אלוהרא, 04-7797931, m.h.c.k.2012@gmail.com
- **טירה** – ראס עאמר, 09-7738508, m.h.c.t.2012@gmail.com
- **נצרת עילית** – החרמון 1, 052-6466633
- **יהל חדרה** - רוטשילד 19, 077-9555510, families@eyehut.org.il
- **נתניה**- הזית 1, 09-8335042, milamneta@enosh.org.il
- **כפר סבא**- התע"ש 23, 077-9555510, families@eyehut.org.il
- **תל אביב**- שד' שאול המלך 8, 03-5368101, milamtlv@enosh.org.il
- **עזר מציון**- הרב רבינוב 5, בני ברק 03-6144535, saril@ami.org.il
- **יה"ל ראשון לציון** - הרצל 68, 03-7164474, yahelfa@gmail.com
- **אשדוד** - הרצל 1, 077-9555510, families@eyehut.org.il
- **אשקלון** – הגבורה 1, 074-7292859, familycenter@amalgroupp.co.il
- **ירושלים** - יד שרה, שד' הרצל 124, 02-6522147, milamjeru@enosh.org.il
- **ירושלים מגזר חרדי**- בית הדפוס 11, 073-3952222
- **מזרח ירושלים** - אל נחיל 3 בית חנינא, 02-5834944

מדיניות המרכזים בקהילה היא של "דלת פתוחה" והפנייה אליהם ישירה!

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 14 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

נספח ד'

הנחיות מקצועיות להפעלת יחידת משפחות ופרוטוקול לעבודת צוות מחלקות עם משפחות באשפוז

1. הפעלת משפחה במערך הרפואי

להתמודדות עם חולי נפשי השלכות רבות ומורכבות על כלל תחומי חייו של המתמודד, עם זאת, ההשלכות אינם על המטופל לבדו אלא גם על משפחתו. המשפחה חווה עומס רב לצד פגיעה בדימוייה העצמי, ביכולתה ליצור חברויות ולמצוא תעסוקה, במצבה הבריאותי, ההתפתחותי, החברתי ועוד. קשיים אלו אף מועצמים סביב אשפוזים של בן המשפחה, בנוסף לקושי שלעיתים חווה המשפחה מול אנשי המקצוע. יתרה מזאת, המטפלים העיקריים בקרב בני המשפחה עשויים להתמודד עם קשיים זהים ואף קשים יותר מאשר אלו שבהם הם מטפלים.

מית"ל - מרכז ייעוץ ותמיכה למשפחות של מתמודדים, הוקם במטרה לתת מענה לבני המשפחה של המטופלים מתוקף היותם רכיב הכרחי בתהליך החלמה של המטופלים, מתוך מודעות והבנה כי גם הם מושפעים מהשלכות המחלה וזקוקים לליווי והתערבות בעבור עצמם, והן כדי לשפר קשר וליצור שותפות ושיתופיות בין אנשי הצוות והמשפחות לטובת בן/בת המשפחה המטופל/ת. היותו של מית"ל חלק אינטגרלי ממערך בית החולים בעל חשיבות עליונה, מאחר שמאפשר עבודה סינרגטית של המשפחה, צוותי הטיפול והמטופל עצמו ושביכולתו לסייע לאיכות השירות הניתן למשפחות בבית החולים.

השירות הניתן למשפחות ביחידה כולל סל שירותים המותאם לצרכיו של כל פונה, כמפורט להלן;

- **התערבות ברמה הפרטנית המשפחתית**- אשר כוללת מתן מידע, תיווך ותיאום עם ובין צוותי היחידות במרכז הרפואי ומחוצה לו. ליווי מרגע האשפוז וברצף אשפוז-קהילה לפי צרכיה הייחודיים של כל משפחה, כולל מיצוי זכויות, תיווך ותיאום, בראייה רגישת תרבות.
- **הדרכות לצוותים רב-מקצועיים כולל הטמעת נוהל עבודה עם משפחות במערך האשפוז במרכזים הרפואיים** הכוללים בניית תכניות הדרכה ייחודיות המותאמות לכל צוות ביחידות ביה"ח. לצורך הנגשת המרכז למשפחות בראייה מערכתית אקולוגית.
- **מתן ידע ומידע וחיזוק דרכי התמודדות באופנים שונים כגון קבוצות ייעוץ ותמיכה, סדנאות לניהול מחלה והחלמה וכנסים-רב מקצועיים** לקידום שיח משולש למתמודדים, למשפחות ולאנשי מקצוע, תוך כדי מתן מידע ושינוי סטיגמה החברתית והאישית.
- **קידום מעורבות ושותפות עם משפחות**- שיתוף בני משפחה וגורמים נוספים מהקהילה ומהמרכז לבריאות הנפש בוועדות היגוי של המרכז ובאמצעות פורום משפחות פעילות הפועלות לפיתוח והקמה של מענים חדשים והתאמתם לצרכי המשפחות והמתמודדים.
- **פעילות הצוות** מכוונת לצורך הפחתת כמות האשפוזים, משכם ולהורדת שיעור חולי "הדלת המסתובבת", כאשר המשפחה עובדת במשותף עם הצוותים המקצועיים כסוכן לאיתור מוקדם של המשברים ולהשגת שיתוף פעולה מצד המטופלים.
- **צוות מית"ל** הינו חלק מצוות בית החולים שיש לו הכשרה וידע בתחום בריאות הנפש וספציפית בתחום הטיפול והאשפוז והאמבולטורי, מלבד התמחות בעבודה עם משפחות. טיפול מסוג זה במקום זה יוצר שיתוף פעולה ונראות ומקטין את הניכור ואת הטראומה של משפחות המתמודדים.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 15 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

2. פרוטוקול לעבודת צוות מחלקות עם משפחות באשפוז - תקציר

פרוטוקול ההתערבות עם משפחות בעת אשפוז הינו לצורך סיוע בהיכרות המשפחה עם צוות המחלקה ובניית קשרי עבודה שוטפת לשם העברת מידע ושיתופיות לטובת קידום מצבו של המטופל וקידום חווית אשפוז מיטיבה ויעילה עבור המטופל ומשפחתו. כמו כן, פרוטוקול זה נועד לאפשר מתן מענה למשפחה מהצוות והרחבת מעגלי התמיכה בה על מנת לקדם יכולת התמודדות ותמיכה בה ובמתמודד במהלך האשפוז תוך ראייה עתידית של הבטחת התמיכה בשחרור. תהליך ההתערבות כמוצג בפרוטוקול יאפשר למשפחה להיות מודעת לכוחותיה ולמשאביה ולהשתמש בהם בניהול המחלה לאחר השחרור, וכמו כן, להיות שותפה מלאה לתכנית השחרור והשיקום בקהילה. כחלק מכך המשפחה תקבל ליווי בהתאם לשלביה בתהליך המשפחה כמלווה, נתמכת ושותפה. חמישה עקרונות מהווים את הבסיס לתכנית ההתערבות:

1. התערבות ולא טיפול - פונה לחלקים החזקים של המערך המשפחתי. בדברים שבני המשפחה צריכים בזמן הנתון ובהתחשב בהשפעה של האשפוז עליהם.
2. ממוקדת ומוגבלת בזמן - תעשה בנקודת הזמן הספציפית בהתאם לצרכי המשפחה באותו המועד.
3. משלבת עמדות וסוגיות טיפוליות שונות שדורשות את תשומת הלב של המטופלים - סוגיות של סודיות, נאמנות, בניית משולש טיפולי צוות-מתמודד-משפחה.
4. מבוססת על התפיסה המערכתית של מודל מית"ל כי מוקד ההתערבות הוא כל אחד מקודקודי המשולש-משפחה, מתמודד וצוות, בצורה משותפת.
5. משלבת לכל אורכה ובתוך כל מפגש את שלושת מעגלי הצרכים של המשפחה כנזקקת לתמיכה, שותפה ובת ברית ומלווה ותומכת בן המשפחה (נש"מ).

מבנה ההתערבות

ההתערבות בנויה מ- 3 מפגשים, **המפגש הראשון** מתקיים מיד בתחילת האשפוז, **המפגש השני** מתקיים במהלך האשפוז, ו**המפגש השלישי** מתקיים לקראת השחרור מהאשפוז. כדלקמן;

מפגש 1- תחילת האשפוז (מוקד- משפחה כמלווה): מפגש הפתיחה כולל היכרות ראשונית עם המשפחה, מתן מידע למשפחה על מצב המתמודד המטופל, קבלת מידע על המתמודד מהמשפחה, אוריינטציה למחלקה וחיזוק המשפחה, הדגשת הכוחות ומתן מידע על התערבויות תמיכתיות למשפחות במסגרת המחלקה. המפגש יעשה במועד הסמוך ביותר האפשרי לקבלת המתמודד למחלקה.

מפגש 2- במהלך האשפוז (מוקד- משפחה כנתמכת): מפגש זה יאפשר העמקת השותפות עם המשפחה והמשך תמיכה ב / ולמידה מן הליווי שלה את המתמודד ויכלול את השלבים הבאים; מתן מידע פסיכו-חינוכי לרציונל נש"מ (איך תופסים את צורת העבודה עם המשפחה במחלקה), שיח בנוגע לקשר במשפחה עם המתמודד והשלכות מחלתו על המשפחה, אזור רגשות, מתן לגיטימציה וביורר מקורות תמיכה, חיזוק המשפחה והדגשת כוחותיה, מתן מידע פסיכו-חינוכי על מצב המתמודד וניהול מחלה והחלמה, מתן מידע פסיכו-חינוכי לסיוע בהתמודדות המשפחה, קביעת תכנית משותפת לקשר והטיפול במטופל בעת האשפוז וחלוקת תפקידים בהתאם לכך, ביצוע תיאום בנוגע לרציפות הטיפול והנגישות למחלקה.

מפגש 3 – לקראת שחרור (מוקד- משפחה כשותפה): מפגש זה נועד לאפשר המשך תמיכה והעצמה של המשפחה לקראת הגברת הליווי שלה את המתמודד בשחרור ולאחריו, כמו כן, להעמיק את שותפות המתמודד-משפחה צוות.

נוהל מס': 51.013	 אגף לבריאות הנפש
מהדורה מס': 01	
דף 16 מתוך 16 דפים	הנושא:
בתוקף מ: 01/06/2017	נהלי אשפוז בי"ח פסיכיאטריים
הנדון: נוהל עבודה עם משפחות של מטופלים באשפוז פסיכיאטרי	

מפגש זה יכלול גיבוש תכנית שיקומית מותאמת לצרכי המתמודד ומשפחתו כהכנה לשחרור ביחד עם המשפחה, ויתנהל לפי השלבים הבאים; סיכום התהליך שנעשה עד כה ובדיקת עמדות בנוגע לשחרור הקרב, החלטה משותפת אודות המשך התערבות ואפשרויות טיפוליות בקהילה, מתן הסבר פסיכו-חינוכי מפורט באשר להתמודדות הצפויה למתמודד, חיזוק המשפחה והדגשת כוחותיה, מתן מידע פסיכו-חינוכי בהקשר של התמודדות המשפחה לאחר השחרור, בדיקת צרכי המשפחה לאחר השחרור, בנייה משותפת של תכנית שיקומית לאחר השחרור, קבלת החלטות משותפות, עריכת תיאום בנוגע לרציפות הטיפול לאחר השחרור.